

Crítiques

La lectura,
un robatori sense soroll

Quid Pro Quo publica l'assaig sobre els orígens de la literatura i de la lectura 'L'home de les tres lletres', de Pascal Quignard

L'HOME DE LES TRES LLETRES

Pascal Quignard

Quid Pro Quo

Traducció d'Antoni Clapés

190 pàg. / 20 €

Jordi Llavina

Un assaig que comença així: "Estimo els llibres. M'agrada el seu món. M'agrada estar en la nuvolada que forma cadascun d'ells, que s'enfila, que s'allarga", per força ha de provocar l'interès dels lectors vocacionals. *L'home de les tres lletres* és l'onzena baula d'un cicle assagístic, obra de Pascal Quignard, aquest home de lletres francès de gustos tan varis i eclèctics, enciclopèdics. D'aquest cicle, ell en diu *darrer reialme*, un sintagma que designa el terme de la nostra existència, el de la mort: un terme contradictori, certament, que moltes persones associen amb la fi, i d'altres, amb un recomençament. "Escriure –conclou l'autor– assegura una subjecció entre els dos mons possibles (entre el primer món i el darrer reialme)". En els volums precedents, Quignard havia reflexionat, entre altres assumptes, sobre l'amor, el pensament o l'art. En aquest, la qüestió central és la literatura i, per consegüent, també la llengua –el llenguatge– i l'escriptura, en les seves diverses manifestacions. I, encara, el silenci com a aspiració del creador (i del llegidor). "Hi ha alguna cosa fascinant en el fet de veure algú que llegeix un llibre en silenci". Per cert, en el seu

WIKIPEDIA

El sexo y el espanto vaig aprendre que l'adjectiu *fascinant* (o *fascinador*) ve del *fascinus* llatí, que vol dir "fal·lus diví". També vaig conèixer, gràcies a aquell títol, que el substantiu grec *sarcòfag* significa "el qui menja carn". Quignard, molt interessat en l'etimologia, sempre ens instrueix sobre sentits inconeguts o gens evidents.

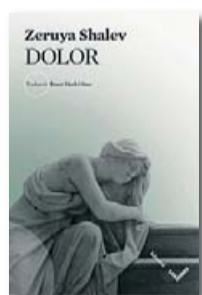
Les arrels de la literatura

L'assaig que presento parteix de la idea del robatori: "L'home de les tres lletres" era "la perífrasi que els romans feien servir per anomenar el lladre". El lector roba allò que llegeix: "La lectura és un robatori sense soroll". L'infant també roba (en aquest cas, el llenguatge quan comença a parlar). T.S. Eliot considerava que "els poetes immadurs imiten. Els poetes madurs roben". La idea és molt suggeridora. Passa, però, que Quignard omple els seus llibres d'una munió de referències heterogènies, i, sovint, a aquest lector li resulta complicat saber on condueixen moltes d'aquestes referències, algunes de les quals queden sense glossa o comentari (tot, per a ell, sembla que hagi de ser sempre simbòlic!). En la recerca de les arrels, molt controvertides, de la paraula *literatura*, posem per cas, l'assagista ens mostra exemples històrics de diferents civilitzacions respecte de la fixació escrita de la llengua –tan allunyada, en l'esperit, de la llengua parlada–. I llavors és quan trobem fragments tan brillants com aquest: "Segons la meua manera de veure, resta saber com de properes i inquietants són aquestes dues pràctiques pròpiament romanes: cobrir de cera una tauleta de boix, cobrir de cera el rostre d'un mort. Amb el primer ús arribem a la lletra: *littera*. Amb el segon ús arribem a la imatge: *imago*".

Abans ja ens n'havia deixat un altre d'impagable: "La literatura és la vida veritable que explica i aplega la vida desmanegada, bloquejada, desordenada, violada, gemegadora. A la Grècia arcaica en deien «llengua tallada». Al nord d'Europa, «boca cosida». A l'Àsia, «orella mossegada». Aquests eren els primers noms dels llibres al món". Al costat d'això, però, hi ha reflexions que a mi em semblen poc consistentes, per no dir agosarades o, fins i tot, presumptuoses: "L'anorreament de la identitat durant la pràctica sexual és extremament proper a la pèrdua de la consciència personal durant la lectura". Es tracta d'un assaig fet de fragments que l'autor va relligant –és la seva manera pròpia de compondre–. Alguns d'aquests fragments tenen una lluisor enlluernadora –per exemple aquell en què compara la placenta maternal amb la pell de cadascun de nosaltres–, però no sempre fa l'efecte que encaixin del tot en el conjunt, que en reforcin gaire la idea vertebral.

La inconstància de les emocions

Zeruya Shalev explica a 'Dolor' com s'esquerda una família després d'un atemptat terrorista a Israel

DOLOR

Zeruya Shalev

Les Hores / Acantilado

Trad. Roser Lluch Oms

360 pàg. / 19,90 €

Anna Carreras

Si la gran Siri Hustvedt afirma que *Dolor* és una novel·la extraordinària, és que ho és. La culpa, la infidelitat, l'atzar, la personalitat i la maternitat són els temes principals de la novel·la de Zeruya Shalev (1959), traduïda de l'hebreu al català per Roser Lluch i Oms. El 29 de gener de l'any 2004, quan l'autora tornava a casa seva a Rehavia (Jerusalem) després de portar el seu fill a la llar d'infants, un terrorista suïcida palestí va fer volar un autobús mentre ella passava pel costat. Aquest fet autobiogràfic és el punt de partida de la protagonista de *Dolor*, l'Iris, una directora d'escola de 45 anys que aquell fatídic dia la casualitat va fer que fos allà i el seu marit no.

L'Iris és mare de l'Omer i l'Alma i esposa del Miqui, i té una vida serena als afores de Jerusalem fins que l'atemptat terrorista ho canvia tot. La família s'esquerda, els vincles es trenquen, el matrimoni es torna encara més anodí i desapassionat: "Per un moment es demana si en aquesta casa hi viuen persones reals". Com si l'atzar tingués mala llet –que en té–, després de deu anys de teràpies i calmants que no li extirpen el mal, l'Iris, instigada pel marit, es decideix a acudir a la consulta d'un especialista en una clínica del dolor, l'Eitan Rozanfeld, que resulta ser el seu primer amor i en certa manera el darrer, un noi que la va abandonar i la va trencar per dins deixant-la de cop. Aquí trontolla la versemblança: tothom recorda el nom del seu primer amor, encara que hagin passat trenta anys, oi? Aquí el lector no es creu l'anagnòrisi grega ni de broma. L'interessant del cas és un sentiment frustrat que ressorgeix de les cendres, i amb ell treuen el cap les emocions no resoltes del passat i les frustracions latents que ara es poden tornar a reformular.

El dolor de la novel·la és un personatge més que tant funciona com a reacció vital que com a mecanisme de defensa. La profunda solitud, l'estranyesa vaga i el dolor polisèmic de l'Iris, en un país en guerra, dins un ma-

trimoni disfuncional, una experiència traumàtica, la fredor de la mare, el record del pare mort a la guerra del Yom Kippur i uns fills adolescents problemàtics i gelosos s'equilibren amb la gran resiliència de la protagonista. Malgrat el doble conflicte personal i social d'una població travessada per la urgència de viure, *Dolor* està escrita amb un llenguatge poètic talentós i sensible que suavitzava les ferides. Entre viure del passat o enfrontar-se al present, en plena tensió entre el record i la renovació, la protagonista té dubtes: "Si el dolor s'acabés també s'acabarien els records". L'Iris creu en les seves oportunitats, però se la menja la culpa. Tot i així, tira pel dret, reivindica la seva feminitat adormida i manté un idil·li amb l'Eitan, el noi que li va provocar una crisi d'amor als 17 anys.

Encara que el ritme de la narració sigui lent i una mica repetitiu en els primers capítols, com si l'autora busqués subratllar en excés el malestar de la protagonista amb desenes de monòlegs interiors i a tot detall, des d'una pell que li crema "i per sota de la pell les plaques de platí, els empelts d'ossos, els ferros i els cargols, la metralla que li havia quedat al cos", a partir de la meitat del llibre tot avança més de pressa. *Dolor* és una novel·la per a persones amb estómac.